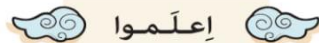

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

الدرس الثاني: صناعة التلميع في الأدب الفارسي: صنعت تلميع در ادبيات فارسی

شرح المفردات (توضیح کلمات)

کلمه	نوع کلمه	ترجمه
التلميع	اسم (مصدر ثلاثي مزيد باب تفعيل)	درخشان نمودن
ممزوجة	اسم مفعول ثلاثي مجرد	آمیخته
جَرَّبَ	فعل ماضی - ثلاثي مزيد باب تفعيل	آزمود
مصانع	اسم مكان - جمع مكسر	آب انبارها، کارخانهها (مفرد آن: مصنع)
رَكَّبَ	اسم - جمع مكسر	سواران (مفرد آن: راكب)
تَفَتَّشُ	فعل مضارع مجهول - ثلاثي مزيد باب تفعيل	جستجو می شود
نُحِنَ	فعل ماضی - ثلاثي مجرد از فعل (ناح، ينوح)	نال و شیون سر دادند

إِسْمُ الْفَاعِلِ وَ اسْمُ الْمَفْعُولِ وَ اسْمُ الْمُبَالَغَةِ

موضوع الدرس: اسم الفاعل، واسم المفعول، واسم المبالغة

برخی از اسمها در زبان عربی از فعل ساخته می شوند و هر کدام به نوعی در ارتباط با فعل هستند. سه مورد از این اسمها عبارتند از: اسم فاعل - اسم مفعول - اسم مبالغه

۱- اسم فاعل: اسمی است که به انجام دهنده کار اشاره می کند و در زبان فارسی به **صفت فاعلی** شناخته می شود.

صفت فاعلی عبارت است از: ریشه فعل + پسوند (نده - گر - ا). مثال:

نوشتن ← نویسنده یاری کردن ← یاریگر دانستن ← دانا

اسم فاعل در زبان عربی از دو نوع فعل (ثلاثی مجرد و مزيد) ساخته شود:

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

اسم فاعل ثلاثی مجرد: بر وزن (فاعل) به کار می‌رود. مثال:

كُتِبَ ← کاتب: نویسنده نَصَرَ ← ناصر: یاریگر عَلِمَ ← عالم: دانا

اسم فاعل ثلاثی مزید: با «مُ» شروع می‌شود و یک حرف مانده به آخر ریشه فعل، کسره (ـِ) می‌گیرد. مثال:

يُعَلِّمُ ← مُعَلِّم: آموزش‌دهنده اقْتَرَحَ ← مُقْتَرِح: پیشنهاددهنده يَتَعَلَّمُ ← مُتَعَلِّم: یادگیرنده

۲- اسم مفعول: اسمی است که به انجام‌شده کار اشاره می‌کند و در زبان فارسی به صفت مفعولی شناخته می‌شود.

صفت مفعولی عبارت است از: ریشه فعل + ه + شده. مثال:

نوشتن ← نوشته شده یاری کردن ← یاری شده دانستن ← دانسته شده

اسم مفعول هم در زبان عربی از دو نوع فعل (ثلاثی مجرد و مزید) ساخته شود:

اسم مفعول ثلاثی مجرد: بر وزن (مفعول) به کار می‌رود. مثال:

كُتِبَ ← مکتوب: نوشته شده نَصِرَ ← منصور: یاری شده عَلِمَ ← معلوم: دانسته شده

اسم مفعول ثلاثی مزید: با «مُ» شروع می‌شود و یک حرف مانده به آخر ریشه فعل، فتحه (ـَ) می‌گیرد. مثال:

يُعَلِّمُ ← مُعَلِّم: آموزش داده شده اقْتَرَحَ ← مُقْتَرِح: پیشنهاد داده شده يَتَعَلَّمُ ← مُتَعَلِّم: یادگرفته شده

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

اخْتَبِرْ نَفْسَكَ: تَرَجِمِ الْكَلِمَاتِ التَّالِيَةَ وَ الدُّعَاءَ، ثُمَّ عَيِّنِ اسْمَ الْفَاعِلِ وَ اسْمَ الْمَفْعُولِ.

اسْمُ الْمَفْعُولِ	اسْمُ الْفَاعِلِ	التَّرْجَمَةُ	الكَلِمَةُ
☐	☐	يُعَلِّمُ : یاد می دهد مُعَلِّمٌ
☐	☐	يَعْلَمُ : می داند عَالِمٌ
☐	☐	اقْتَرَحَ : پیشنهاد کرد مُقْتَرِحٌ
☐	☐	يُجَهِّزُ : آماده می کند مُجَهِّزٌ
☐	☐	ضَرَبَ : زد مَضْرُوبٌ
☐	☐	يَتَعَلَّمُ : یاد می گیرد مُتَعَلِّمٌ

۳- اسم مبالغه: «مبالغه» در لغت به معنای «افراط و زیاده روی» است. این اسم بیانگر «زیاد بودن یک صفت» و در فارسی دارای پیشوند «بسیار» است. این اسم در زبان عربی بر دو وزن به کار می رود:

- ۱- فَعَّالٌ: غَفَّارٌ: بسیار آمرزنده عَلَّامٌ: بسیار دانا صَبَّارٌ: بسیار شکیبا
 ۲- فَعَّالَةٌ: عَلَّامَةٌ: بسیار دانا فَهَّامَةٌ: بسیار فهمیده أَمَّارَةٌ: بسیار فرمان دهنده

نکته مهم

گاهی وزن «فَعَّالٌ» و «فَعَّالَةٌ» بر شغل دلالت می کند؛ مانند حَبَّازٌ (نانوا)؛ حَدَّادٌ (آهنگر)
 گاهی نیز بر ابزار، وسیله یا دستگاه دلالت می کند؛ مانند
 فِتَّاحَةٌ (در بازکن)؛ نَظَّارَةٌ (عینک)؛ سَيَّارَةٌ (خودرو)
 کلمات بالا در دو حالت (دلالت بر شغل و ابزار، وسیله یا دستگاه) اسم مبالغه به شمار نمی رود.

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶

إِخْتَبِرْ نَفْسَكَ: تَرْجِمِ التَّرَاكِيِبَ التَّالِيَةَ.

.....	﴿عَلَامُ الْغُيُوبِ﴾:	﴿أَمَارَةٌ بِالسَّوِّءِ﴾:
.....	﴿مَا أَنَا بِظَلَامٍ﴾:	﴿الْخَلَأُ الْعَلِيمُ﴾:
.....	﴿هُوَ كَذَابٌ﴾:	﴿حَمَالَةَ الْخَطْبِ﴾:
.....	يا عَفَّارَ الذُّنُوبِ:	﴿لِكُلِّ صَبَّارٍ﴾:
.....	الطَّيَّارُ الْإِيرَانِيُّ:	يا سَتَّارَ الْغُيُوبِ:
.....	الْهَاتِفُ الْجَوَّالُ:	مَيْتَمُ التَّمَّارُ:
.....	فَتَّاحَةُ الرُّجَاةِ:	رَسَامُ الصُّوَرِ:

تمرین ۱: کلمات جدول زیر را ترجمه کنید.

.....	حَارِس	مَرْفُوع	دَافِع
.....	مُقَلَّد	مُصَدِّق	مَجْمُوع
.....	عَفَّار	مُعْتَمَد	مُسَافِر
.....	صَيَّاد	حَمَّال	رَسَام

تمرین ۲: احادیث زیر را ترجمه و سپس اسم فاعل و مفعول را مشخص کنید.

عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

الْجَلِيسُ الصَّالِحُ خَيْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ، وَالْوَحْدَةُ خَيْرٌ مِنَ جَلِيسِ السَّوِّءِ.
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

كَانَتْ الْعِلْمُ، يَلْعَنُهُ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى الْحَوْثِ فِي الْبَحْرِ وَالطَّيْرِ فِي السَّمَاءِ.
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

استاد: نعمت اله مقصودی

جزوه جامع عربی یازدهم انسانی تألیف: نعمت اله مقصودی سال تحصیلی: ۱۳۹۶